

ljivih izsledkov psihologije ali katere druge pedagoške znanosti! Toda — vprašajmo se, preden vržemo največji kamen! — kdaj pa je slovensko učiteljstvo, posebno učiteljstvo podružniških šol, pri šolskih zakonih, postavljajočih učnih načrtov i. sl. šolskih postavah sodelovalo? Kdo pa se prav za prav že leta in leta bori proti učni diktaturi — ali kako bi to imenovali? — ki ne dá šolstvu se razviti tako, kakor zahteva življenje? Kdo gradi od

spodaj gor, da vsaj s privatno iniciativo zavre, kar je očitno, da ne more koristiti napredku? Šola, kakršna je, zares zasluži mnogo očitkov, da ne služi narodu; zato je treba, da se vsi sloji naroda in tudi državni priključijo zahtevam učiteljstva po nje reformi v pravcu izsledkov in zahtev sodobnega vzgojstva! Zato je pravična zahteva, da pri šolskih postavah sodelujejo ljudskošolski učitelji!

Kako gleda na vprašanja izboljšanja uradniških prejemkov Akcijski odbor državnih uslužbencev

V »Politiki« od 19. febr. t. l. je priobčena izjava Todorja Dimitrijeviča, podpreds. JUU in predsednika Akcijskega odbora uradniških organizacij. Zaradi važne vsebine priobčujemo izjavo v celoti.

Položaj državnih uradnikov je bil reguliran z uradniškim zakonom leta 1931., ki je bil sprejet v izjemnem času. S tem zakonom je bilo treba vso oblast osredotočiti v eni osebnosti oziroma v eni politični tendenci, pobiti voljo posameznikov in organizacij in to tudi tedaj, ko je ta volja imela najboljše namere. Tako so državni uslužbenci izgubili pravico iniciative celo v svoji stroki, a vse, kar je prihajalo od zgoraj kot odredba, se je moralo brez ugovora poslušati in izvrševati. Mnoge pridobljene pravice, ki so jih državni uslužbenci imeli po prejšnjih zakonih, s katerimi je bilo zagotovljeno tudi napredovanje stroke, so bile suspendirane. Državni uslužbenci so imeli tudi svojo uradniško zvezo, ki je imela tudi svoje določene svrhe in svojo imovino. Najnovejši uradniški zakon je v nekaterih svojih določbah bil tako reakcionaren, da ni mogel nihče predvideti, do kakšnih moralnih posledic bo vse to dovedlo. Če se vzame za primer samo vprašanje napredovanja uradnikov, ki je s tem zakonom določeno kot diskrecijsko pravo ministra in se motrijo te določbe, tedaj se lahko ugotovi sledeče:

Delo uslužbencev je vrženo v ozadje. Moralne kvalifikacije so izgubile svojo vrednost. Mlajši so z napredovanjem prehiteli ne samo svoje sposobnejše, nego tudi starejše tovariše. Na starejšinske položaje so prišli slabši uslužbenci in oni so demoralizirali vso stroko. Strankarske legitimacije in služba režimom, ki so se vrstili, so zamenjale one lepe lastnosti, ki dvigajo stroko in moralno osebnost človekovo. Po posameznih resorih čaka na tisoče najboljših uradnikov na milost za napredovanje. Uradniški aparat, še posebno s takim starejšinskim kadrom, se je zlorabljal in radi zlorabe je diskvalificiral pred narodom in v službi. Zaradi tega brez vzpostavljene moralnega reda in brez upoštevanja strokovnih in moralnih kvalitete ne more biti govora o sposobnem uradniškem aparatu, ki bo koristno in uspešno vršil svojo dolžnost.

Državnim uslužbencem je treba takoj dovoliti združevanje in snovanje uradniških zvez, ki bodo imele smoter dvigovanja stroke, socialno skrb in moralni prepoved in ki bodo kot sposobno telo služile s svojimi skušnjami in nasveti državnim oblastem, kadar koli se bodo delali zakoni in uredbe, ki se nanašajo na državne uslužbence. Zato je v vprašanju materialnega izboljšanja uradniškega položaja tesno povezan tudi moralni položaj.

Gmotna stran državnih uslužbencev, kakor tudi sploh vsakega državljana, predstavlja osnovno vprašanje. Pri sprejemanju uradniškega zakona je bila storjena taka pogreška, da so se deset let občutile zelo težke posledice. Izgleda, da so projekt uradniškega zakona sestavljali strokovnjaki, ki so, ako ne iz egoističnih razlogov, vsaj slabo poznali realno življenje. Oni so za višje skupine državnih uslužbencev predvideli precej velike dohodke v osnovni in položajni plači in

majhne draginjske doklade — toda za uradništvo v nižjih skupinah so vzeli nasproten sistem — manjše osnovne in položajne plače, a večje draginjske doklade. Z zakonom so predvideli, da se prejemki osnovne in položajne plače ne smejo menjati brez spremembe zakona, a pustili so, da se z uredbo lahko regulirajo draginjske doklade, kar pomenja, da se lahko laže in hitreje menja.

Od sprejetja zakona dalje smo bili priče nekotnih sprememb in znižavanj draginjskih doklad. Ta znižanja so v glavnem prizadela težko in edino nižje državne uslužbenke ter jih nazadnje dovedla v tako težak položaj, ki se ne more z ničemer opravičiti. Kakšne težke posledice so nastale po takem znižanju prejemkov, je nemogoče natančno opisati. Zadostuje samo naglasiti, da so nižji državni uslužbenci dovedeni v težko gmotno in moralno krizo. Gmotno zaradi tega, ker so prikrajšali sebi in svojim otrokom minimum življenjskih potreb in zanesli v svojo družino ne samo pomanjkanje, bedo in tuberkulozo, nego tudi neslogo, nemir, prebaccivanja, ločitev zakona itd. Moralna kriza je nujna pri materialni bedi. Pošten uslužbenec se je znašel v težki dilemi, da izbira med dvojnimi zlom: bodisi da na nedovoljen način, potem svojega uradniškega položaja, ustvari sebi dohodke za vzdrževanje družine, ali pa, da mirno gleda, kako rodbina propada in otroci hirajo. Veliko je vprašanje, kdo se je od uradništva odločil za eno ali drugo. Lahko si predstavljate, koliko družinskih nesreč in kesanja je bilo v tem času. Zato mora država to vprašanje rešiti z vso resnostjo.

Uredbe o draginjskih dokladah, ki so za zakonom iz leta 1931. imele stalno tendenco, da prizadenejo uradnike iz nižjih skupin — one, ki so materialno šibke, — ne samo, da so v tej smeri bile nepravilne, nego so bile asocialne. Od njih je največ pretrpela družina, medtem ko so bili zaščiteni samci in samice, ali družine brez otrok. Nastalo je vprašanje obstoja one osnovne celice, na kateri sloni družba. Prav tako je bila najbolj prizadeta žena, državna uslužbenka, in to poročena žena.

Ako se upošteva, da so se cene življenjskih potrebščin že v času, ko je bila sprejeta uredba o draginjskih dokladah, stalno dvigale, a državnim uslužbencem se je draginjska doklada zmanjšala pod najnujnejši minimum, tedaj je naravno, da si je del uradništva pomagala z nedovoljenim načinom zaslužka, a drugi del s stalnim zadolževanjem. Če bi se izvršila obsežna anketa in preračunalo, koliko znašajo zabrane na uradniške plače, tedaj bi se država znašla pred problemom, ki ni prav nič lažji od problema kmetijskih dolgov.

To vprašanje je treba obravnavati z vso resnostjo. Kot osnova za rešitev naj služijo sledeči principi.

a) Ugotoviti je treba osnovni minimum za eksistenco vsakega uradnika, brez ozira v kateri položajni skupini je. Obstojati mora nekaj osnovnega, brez česar noben uslužbenec biti ne more. Vzame naj se najprej uradnika samca, uradnika oženjenega brez otrok, oženjenega z enim, dvema in več otroki; ugotoviti je treba lestvico, ki se bo propor-

cionalno dvigala po številu članov rodbine, toda tako, da vsak drugi otrok, oziroma prihodnji, dobi zvišano doklado, da bi bila družina pravilno zaščiteni.

b) Po ugotovljenem osnovnem minimumu, ki bi bil neoporečen za vsakega uslužbenca, je treba ugotoviti pravilno lestvico za plače po skupinah, položajih in službenih letih.

c) Ženo državnega uslužbenca je treba tretirati popolnoma enako z državnim uslužbencem ne glede na to, ali je poročena ali ne, in to po principu: za enako delo — enako plačilo.

č) Določiti je treba stalno komisijo, ki bi vsak mesec podala poročilo o kretanju cen in o potrebi povečanja ali znižanja izrednih draginjskih doklad.

d) Obdržati je treba samo prvi in drugi draginjski razred in ukiniti vsa mesta, ki so določena kot tretji draginjski razred, ker je največje število naših vasi v takem stanju, da je državnemu uslužbencu težje in dražje živeti tam, nego v trgih in mestih, še posebej pa, če se upošteva družina, ki se mora oskrbovati z obleko, obuvalom, zdravili, a vse to ne more kupiti v vasi, nego ima še posebne stroške preden pride do njih.

Akcijski odbor je istočasno proučeval vprašanje sredstev in načina, kako bi se moglo in moralo rešiti uradniško vprašanje. Na osnovi vsega tega je popolnoma jasno, da je treba takoj pristopiti k spremembi uradniškega statusa in popraviti njihov materialni položaj.

Materialno izboljšanje ne more biti samo enostransko zvišanje draginjskih doklad. Izkušnja nas je naučila, da je to zvišanje lahko tudi na škodo uradništva. Dogajalo se je, da so državni uslužbenci dobili od din 100,— do din 200,— povišane plače, a takoj nato so se življenjske potrebščine podražile, a ne samo v razmerju tega zvišanja, nego mnogo bolj, in objektivno presojanje tega zvišanja je pokazalo, da prihaja ne kot posledica upravičene potrebe, nego preprosto zato, ker so državni uslužbenci dobili večje plače. Iz tega sledi, da je treba ukreniti vse, da se cene življenjskih potrebščin ne dvigajo brez utemeljenih razlogov, in da se pobija vsaka spekulacija na učinkovit način. Med načine, kako pomagati uslužbencem, štejemo tudi to, da vsi državni uslužbenci, ki so izpolnili zakonske pogoje za napredovanje v višjo skupino, takoj napredujejo in se najdejo krediti za to. To bo ne samo gmotna, nego tudi moralna pomoč.

Tretji način bi bil v tem, da se s pomočjo države najdejo za uslužbenke gotovi krediti, da ne bi državni uslužbenci v primerih naj-

težjih potreb ostali brez kreditov, ali pa plačali velike obresti. V tem pogledu bi bila pomoč tudi v tem, da bi se državnim uslužbencem omogočila ustanovitev zveze, ki bi razpolagala z vsemi onimi gmotnimi sredstvi, ki nam jih je v to svrhu država odrgala. Ta zveza bi skrbela tudi za snovanje nabavljajnih in prodajnih zadrug, da tudi tem potom olajša breme, ki bi brez tega večno padalo na državo.

Nesumljivo je, da morajo biti uradniške plače glavni vir. Državni uradniki se zavajajo, v kakšnih razmerah se nahaja naša država, ne samo z ozirom na vojno stanje izven države, zaradi katerega se občutijo posledice tudi pri nas, nego tudi z ozirom na to, da se v zadnjem desetletju v naši državi prav gotovo noben problem ni resno postavil in rešil. Državni uslužbenci so prežeti z zavestjo in željo pomagati svoji državi. Toda, kakor je za vzdrževanje državne eksistence potrebno dajati vsa materialna sredstva, kakor je potrebno najti vse vire za naše tehnično oboroževanje, prav tako smatrajo za neobhodno potrebno, da se zagotovi tudi moralno oboroževanje. Še več, moralno oboroževanje, objektivno sodeč, je v teh momentih prav tako potrebno kakor tehnično. Državni uslužbenci so vojaki in vojaški starešine, in oni morajo živeti v polnem prepričanju, da so državna potreba in državna skrb. Nočemo sumirati dogodkov, iz katerih bi se videlo, da se je državni denar v milijonskih vsotah trošil za propagando, volitve, številne avtomobile, zlorabe, visoke dijete itd., nočemo naglašati dejstev, ki nam vsakodnevno kažejo na birokratizem, ki je neusmiljeno natezal državne finance, ker tu se govori le o onih državnih uslužbencih, ki na svojih ramenih nosijo največje breme poslov, a katerih ramena so pod tem bremenom že polomljena in njihovo življenje in življenje njihovih rodbin ogroženo. Ako se to vprašanje ne reši takoj, ako se ne upoštevajo dejstva, da ta rešitev in olajšanje ne velja samo od danes, nego od onega dne, odkar se gomilijo uradniški dolgovi, a še posebej, ako se uradnikom v tem težkem njihovem položaju da kot povišica samo po din 200,— do din 300,— mesečno, tedaj se moramo vprašati: kaj obupane in lačen človek lahko naredi.

Pripominjam, da je v interesu stvari same, da se to vprašanje ne rešuje zopet skrito in birokratsko, nego skupno z organizacijami državnih uslužbencev, da bi se vzdržalo pri uradništvu v pravih mejah, in ukrenilo vse, kar se ukreniti da. To je želja vseh uradnikov in potreba v zvezi z najbolje razumevanjem državnim interesom.

Šolstvo in prosveta v dravski banovini Iz poročila v banskem svetu

Število ljudskih šol.

Število oddelkov.

Po stanju 1. novembra 1939. je v dravski banovini 871 ljudskih šol, tedaj 3 več kot lani. Med njimi je 13 zasebnih, 6 ambulantnih, 11 zasilnih in 6 specialnih (gluhonemnica v Ljubljani, zavod za slepe otroke v Kočevju, pomožni šoli v Ljubljani in Mariboru, deško vzgajališče v Ljubljani - Selo in gozdna šola v Topolšici).

Skoraj vse imajo organizirano osnovno in višjo ljudsko šolo. V ambulantnih šolah se vrši pouk le po 5 mesecev na leto, in to le za razrede osnovne šole.

Poleg ljudskih šol je 55 otroških vrtcev (46 javnih in 9 zasebnih) in 21 zavetišč (11 javnih in 10 zasebnih).

Skupaj je torej v banovini 947 ljudskih in njim sorodnih edinic.

Poleg teh je še 12 ustanovljenih, a ne odprtih ljudskih šol in 1 zavetišče. Odprte niso iz različnih vzrokov, največ zaradi tega, ker še niso pripravljeni prostori zanje.

upoštevanja je v dokajšnji meri odvilen uspeh učnega postopka, kakor je duh odvilen od telesa. V našem primeru je duh učni postopek, telo pa učna oblika. Drugi razlog je enostranost v uporabljanju učnih oblik, ki jo opazujemo pri nas skoroda ob vsakem koraku: ali izključno prevladuje vezani razredni pouk ali pa — prosti razredni razgovor. Moja knjiga bi rada opozorila na škodljivost takega postopanja. Končno bi pa rad dal našemu učiteljstvu, zlasti mlajšemu, v roke knjigo praktičnega značaja, ki pa vendar temelji na osnovah sodobne pedagogike in didaktike.

»Povej na kratko še kaj o vsebini knjige!« sem mu dejal.

»Knjiga vsebuje predvsem očit šol. razreda kot dejstvalnega kolektiva, ki se dotika raznih problemov (učencev, učitelja, delovne, vzgojne in življenjske zajednice, razrednega prostora in opreme, delovnih sredstev in dejstvalnih oblik šol. razreda). Nato obravnavam sklenjeni razredni pouk v vezani in prosti obliki, odlike in hibe obeh ter njih uporabe možnosti prav do podrobnosti. Slično je obdelan skupinski pouk (pouk v oddelkih, prosti in vezani skup. pouk) in končno znani poskusji nerazrednega skupinskega dela, kakor so jih izvedli Decroly, Kilpatrick, Petersen, Cousinet in Freinet. Potem sledi poedinski pouk v vseh podrobnostih zlasti glede uporabnih možnosti in delovnih sredstev. Ob koncu je prikaz nekaterih znanih poskusov skrajne individualizacije pouka (Montessori, Parkhurst, Prihoda). Knjigo zaključuje poglavje o sestavljenem pouku kot kombinacijo vseh naštetih učnih oblik. Kolikor je dopuščal prostor, so povsod vsaj v skici podani primeri iz domače in tuje prakse.

»Torej si posegel v vse tekoče šolsko - reformne probleme in jih uvrstil v sistem. Kako gledaš na naše reformne poizkuse?«

Šol z 1 temeljnim odd. je 81 (od lani — 16) + 6 ambulantnih šol
Šol z 2 temeljnima odd. je 185 (od lani + 14)
Šol s 3 temeljnimi odd. je 120 (od lani — 16)
Šol s 4 temeljnimi odd. je 114 (od lani — 6)
Šol s 5 temeljnimi odd. je 118 (od lani + 3)
Šol s 6 temeljnimi odd. je 176 (od lani + 15)
Šol s 7 temeljnimi odd. je 54 (od lani + 3)
Šol s 8 temeljnimi odd. je 17 (od lani + 6)

Skupaj 865 + 6 amb. šol

Kraljevska banska uprava posveča posebno pozornost razširitvi nižje organiziranih šol; ta napredek k višji organiziranosti pouka je bil v preteklem letu prav znaten.

Po številu vseh oddelkov sploh se razdeli teh 871 ljudskih šol takole:

po 1 odd. ima 78 šol + 6 ambulantnih šol
po 2 odd. ima 187 šol po 5 odd. ima 78 šol
po 3 odd. ima 116 šol po 6 odd. ima 111 šol
po 4 odd. ima 105 šol po 7 odd. ima 42 šol

»Kakor ti je znano, zavzemam stališče, da se je treba pri reformnih poizkusih čuvati enostranosti, ker se te protivijo načelom dinamičnosti in življenjske bližine. To stališče sem dosledno zastopal v knjigi. Zdi se mi, da se dela pri nas razmeroma še premalo načrtno in da vladajo v praksi tu pa tam še premalo jasni pogledi. Razčiščenje pojmov je tudi eden izmed razlogov, ki so me napotili k pisanju knjige.

Medtem naju je gospa že postregla z vročim čajem, da sva za hip pozabila na šolske misli. V sobo je pokukal tudi debelušasti Silihov Marček in nama prinesel pokazat skico vardske banovine. Vrnila sva se k svojim mislim.

»In načrti za bodočnost? Še o tem kaj povej!«

»Trenutno me najbolj zanima vprašanje šolskega nadzorstva, od čigar pravilne rešitve je mnogo odvisno. Pa saj poznaš moje načelno stališče o tem vprašanju! Še v tem letu mislim izdati obširnejšo razpravo, ki bo skušala osvetliti problem prav do jedra, in ki bo nudila tudi več konkretnih predlogov za reformo šol. nadzorstva. Glavno moje delo v bodočnosti pa bodo osnove obče pedagogike za ljudske šole, za katero imam zbrano že obilico gradiva. Cel kup rokopisnih pol je potegnil iz predala ter jih razgrnil po mizi.

»Knjiga bi naj predstavljala sintezo vsega, s čimer danes res lahko računamo; utegne obsegati nad 400 strani. Manjka pa mi časa; leto dni dopusta, pa bi šlo, kajti knjigo ustvarjanje zahteva človeka in pa časa, ki nam primanjkuje,« je dejal in vstal od mize.

Nato mi je jel razkazovati važnejša dela in spise iz svoje knjižnice. »Imenitna knjiga, nekaj takega v slovensčini... ali pa tole didaktiko! Sicer pa... raznih posebnih didaktik bi nam ne bilo treba prevajati, te bi naj napisali naši domači ljudje.«

Mariborsko pedagoško pismo

Razgovor z avtorjem »Učnih oblik«, ki kmalu izidejo v založbi Slov. šolske matice.

Kljub težkim časom, ki niso naklonjeni založniški podjetnosti, bo letos izšla Slovenska šolska matica zopet tri pedagoške knjige. Poleg »Pedag. zbornika« in St. Gogalovega Uvoda v pedagogiko bodo prejeli letošnji naročniki še G. Silihove Učne oblike v sodobni šoli, ki jo zlasti učitelji praktiki z zanimanjem pričakujejo. Vse to je le dokaz, da skuša založba izpolniti svoje dolžnosti do članov, ki se pa žal ne priglašajo preveč marljivo ali vsaj ne tako, kakor prejšnja leta.

Silihovo ime je že prav udomačeno v povojni slovenski pedagoški literaturi, čeprav bodo Učne oblike njegovo prvo večje delo v obliki samostojne knjige. Vse, kar je doslej napisal v raznih revijah in strokovnih listih, kar je predaval, ima strogo znanstveno vrednost in prikazuje avtorja kot sodobnega pedagoga in strokovnjaka na pravem mestu. V bistvu je zastopnik pedagoškega realizma, funkcionalne pedagogike in organskega pouka.

V prvi povojni zarji šolsko-reformnih prizadevanj je G. Silih, uspešno in pregledno, uredil več letnikov Pedag. zbornika, v katerem je objavil daljšo vrsto tehničnih razprav o šolski reformi. S spisi, članki in ocenami je sodeloval in še sodeluje tudi v našem »Popotniku«, ki ga šteje med odlične sotrudnike in dobre poznavalce najrazličnejših problemov šolske teorije in prakse. Visoko cenil med drugimi zlasti didaktično in mladinoslovno stran pouka in vzgoje. Pisal je tudi v »Učit. tovariša«, v zagrebške in beograjske pedagog. revije, v zadnjem času pa se je oglašal tudi

v reviji »Misel in delo«, kjer je informiral javnost o perečih šolskih in učiteljskih zadevah. Tudi med češkimi in švicarskimi pedagogi je našlo priznanje njegovo delo in znanje, saj ga še vedno vabijo ugledni in demokratično usmerjeni pedagogi k sodelovanju v mednarodne pedagog. revije. Malokdo je tako razgledan v srednje- in zapadnoevropskem pedagoško-šolskem slovstvu kakor Silih. Ni pretiraval tisti, ki je nedavno trdil, da je prof. Silih kakor »živ pedagog. leksikon«, ki ti lahko vsak hip postreže z zanesljivimi podatki in tudi z navodili, če se obrneš do njega v kateri koli strokovno-šolski zadevi. V šoli, kavarini ali na ulici...

Mariborska Pedagoška centrala je v glavnem njegovo delo in v njeni sobici so prišle to jesen njegove Učne oblike na papir, čeprav so nastali prvi obrisi v glavnih počitnicah, ki jih je letos predsedal v razliko od nas drugih za svojo — pisalno mizo. Ni vsakomur dano, da bi mogel ustvariti dobro knjigo v določenem roku. Trdimo, da se je to v polni meri posrečilo Silihovemu peresu, saj smo njegovo delo zasledovali, ko je teklo v enakomernem tempu skozi pisalni stroj, kajti med vodilnimi člani Pedag. centrale ni prav nobene literarne ljubosumnosti.

»Glej, danes sem dobil že lomljeni stavek iz tiskarne!« mi je rekel, ko me je vodil v svojo delovno sobo, ki jo krasi bogata knjižnica z izbranimi deli.

»Kaj te je napotilo, da si se v lanskih viharjih mesecih odločil, napisati knjigo o učnih oblikah? Pol sveta je že pod orožjem,« sem ga vprašal, ko sem se pogreznil v globok fotej.

»Prvič me je zanimala problematika učnih oblik, ki ji šele moderna pedagogika posveča malo več pažnje. V učnih oblikah se najvidneje stikajo psihološki, sociološki, didaktični in vzgojni vidiki in od njih pravilnega